PLA de DROGUES i ADDICCIONS COMPORTAMENTALS 2019-2023

"De la prevenció universal a la reducció de danys"

Canal Salut > Drogues
Drogues.gencat

RESUM EXECUTIU

Salut/Agència de Salut Pública de Catalunya

S/Sistema de Salut de Catalunya

Generalitat de Catalunya

Direcció

Joan Colom — Sub-direcció General de Drogodependències, Agència de Salut Pública de Catalunya, Departament de Salut, Generalitat de Catalunya

Coordinació

Maria Estrada — Sub-direcció General de Drogodependències, Agència de Salut Pública de Catalunya, Departament de Salut, Generalitat de Catalunya

Ana Isabel Ibar — Sub-direcció General de Drogodependències, Agència de Salut Pública de Catalunya, Departament de Salut, Generalitat de Catalunya

Gemma Ruiz — Sub-direcció General de Drogodependències, Agència de Salut Pública de Catalunya, Departament de Salut, Generalitat de Catalunya

Lidia Segura — Sub-direcció General de Drogodependències, Agència de Salut Pública de Catalunya, Departament de Salut, Generalitat de Catalunya

Suport metodològic

Pilar Hilarión — Institut Universitari Avedis Donabedian - UAB

Alguns drets reservats

© 2019, Generalitat de Catalunya. Departament de Salut.
Agència de Salut Pública de Catalunya
Sub-direcció General de Drogodependències

Els continguts d'aquesta obra estan subjectes a una llicència de Reconeixement-NoComercial-SenseObresDerivades 4.0 Internacional.

La llicència es pot consultar a la **pàgina web de Creative Comons.**

Edita:
Agència de Salut Pública de Catalunya
Sub-direcció General de Drogodependències

Primera edició:
Barcelona, Desembre de 2019.

Assessorament lingüístic:
Secció de Planificació Lingüística del Departament de Salut

Disseny gràfic:
Sub-direcció General de Drogodependències

Disseny de plantilla accessible 1.03:
Oficina de Comunicació. Identitat Corporativa.

Sumari

1. Antecedents 4
2. Situació de les drogues i les addiccions comportamentals a Catalunya 6
3. Marc conceptual i de referència 7
4. Procés d'elaboració del Pla 9
5. Missió, visió, principis i valors del Pla DAC 2019-2023 11
6. Principis rectors del Pla 12
7. Objectius i estructura del Pla 14
8. Línies estratègiques. Àrees rellevants i els seus objectius 17
9. Productes 23
10. Indicadors 25

Antecedents 1

Vivim temps molt dinàmics, de canvis ràpids en què les necessitats de salut i socials, i més en l'àmbit de les drogues i les addiccions comportamentals (DAC), són molt diverses i la seva bona governança requereix una mirada lliure de prejudicis, innovadora, flexible i coordinada.

L'accés i l'experimentació amb les drogues i el joc en les seves diferents formes a través d'Internet s'han normalitzat i globalitzat en algunes pràctiques d'oci i lleure que triomfen en la nostra societat actual per la potenciació d'una forma de vida en la qual preval el plaer, la gratificació immediata i el sentiment de pertinença. Malauradament, com en altres sectors, les lleis del mercat marquen el sentit d'aquestes pràctiques i els interessos primaris i vitals de les persones que consumeixen, d'antuvi determinants, ja no són el més important.

L'abordatge del consum de drogues i les addiccions comportamentals és un repte permanent que necessita una constant adaptació de les polítiques i les línies d'actuació amb l'objectiu d'oferir a la persona el servei que més s'adeqüi a les seves necessitats i situació des d'una perspectiva integral i centrada en la persona.

Cal promoure actuacions preventives que regulin la disponibilitat i l'accés a les substàncies, al joc d'entreteniment i a les apostes en línia; cal sensibilitzar i fer conscients, especialment els joves i els adolescents, dels riscos de determinades pràctiques de consum: consums episòdics intensius (intoxicacions), policonsum (alcohol, cànnabis, estimulants, etc.), ús de fàrmacs sense prescripció mèdica (hipnòtics, derivats opiacis, etc.), consum de noves substàncies psicoactives (NPS), usos d'eines digitals i consum vinculat a pràctiques sexuals de determinats col•lectius. D'altra banda, cal fer un replantejament de la resposta, tant preventiva com assistencial, dins l'àmbit de les addiccions comportamentals i tenir en compte les conseqüències per a terceres persones derivades del consum de risc o problemàtic de drogues (danys a tercers). Cal garantir també, el debat internacional sobre la regulació del cànnabis i l'ús terapèutic, la inclusió de la perspectiva de gènere com a eix transversal per fer front a les violències de gènere i el sexisme en els contextos de consum de drogues i, finalment, com a element clau i prioritari, la lluita contra l'estigmatització i la discriminació de les persones amb problemàtiques relacionades amb les DAC.

Una aproximació per als propers quatre anys que fa seus els Objectius de Desenvolupament Sostenible (ODS) de l'Agenda 2030 de les Nacions Unides i els objectius dels plans estratègics i d'acció en l'àmbit de l'alcohol i les drogues de la Comissió Europea i l'Organització Mundial de la Salut, i que desenvolupa objectius ja recollits dins dels plans estratègics en salut de Catalunya.

Aquest nou Pla de drogues i addiccions comportamentals 2019-2023 neix amb el compromís de promoure, coordinar i liderar l'abordatge de les problemàtiques de salut i socials relacionades amb el consum d'alcohol i altres drogues i amb altres comportaments susceptibles de generar addicció.

Un “pla de plans”, fruit d’una necessitat compartida, que integra i aglutina diferents iniciatives i accions que han de dur a terme els diferents actors des dels vessants social, econòmic, educatiu i sanitari, i que aborda el fenomen de les drogues des de la prevenció universal fins a la reducció de danys, tenint en compte de manera transversal els diferents eixos de desigualtat com el gènere, la diversitat cultural i l’edat.

Situació de les drogues i les addiccions comportamentals a Catalunya

2

Les drogues més consumides són l'alcohol, el tabac, el cànnabis, els hipnosedants i els analgèsics opioides, tant en el consum d'alguna vegada a la vida com en el darrer any i en els últims trenta dies. Les dones únicament superen als homes en consum d'hipnosedants (EDADES 2017).

Les substàncies més consumides per part dels adolescents són l'alcohol, el tabac, el cànnabis i els hipnosedants (ESTUDES 2016). Els joves inicien el consum d'alcohol i tabac abans dels 17 anys, i del cànnabis als 18,5 anys, sense que hi hagi canvis significatius els darrers cinc anys.

La prevalença de consum diari del tabac com el cànnabis augmenten els valors l'any 2017 i arriben a valors similars als de l'any 2005. El consum diari d'alcohol presenta una tendència decreixent des de l'any 2009 i l'any 2017 presenta el valor més baix des de l'inici de l'enquesta (any 1997).

La prevalença de joc amb diners presencialment alguna vegada en els últims dotze mesos en la població de 15 a 64 anys (EDADES) va ser del 57,7%, (59,3% en homes i 56,1% en dones) l'any 2017. En canvi, la prevalença de joc amb diners a Internet en l'últim any va ser inferior: del 2,7% (4,7% en homes i 0,8% en dones).

L'ús compulsiu d'Internet, el 2,9% de la població de 15 a 64 anys presenta un ús compulsiu d'Internet (≥ 28 punts), amb prevalences més elevades en dones (2,7% en homes i 3,2% en dones). El grup d'edat de 15 a 29 anys mostra prevalences més elevades, concretament del 8,6% (7,1% en homes i 10,2% en dones) (EDADES).

Durant el 2018 es va atendre un total de 13.778 personals centres d'atenció i seguiment de les drogodependències (CASD). L'alcohol segueix sent la droga que més inicis ocasiona, concretament el 42,2%. La demanda per heroïna continua la seva tendència descendent, després de la caiguda dràstica experimentada a finals dels anys noranta i inicis de la dècada del 2000. La demanda per cocaïna, en canvi, ha augmentat en els darrers tres anys, després d'uns quants anys amb una tendència descendent, i els inicis per cànnabis estan estabilitzats els darrers quatre anys.

La taxa de mortalitat per reacció aguda adversa a les drogues (sovint coneguda com sobredosi) a la ciutat de Barcelona és en l'actualitat de 3,8 casos per 100.000 habitants. Tot i haver experimentat un lleuger increment en els darrers anys, està molt lluny dels 10,3 casos per 100.000 habitants que es van registrar el 1990.

Marc conceptual i de referència

3

Marc teòric

Partint del model ecosocial, volem posar en el centre la necessitat de fer front als nombrosos determinants econòmics, socials i culturals, més enllà dels factors genètics i individuals, que configuren les formes de consumir i d'emmalaltir relacionades amb les DAC i que són l'origen de les desigualtats en salut que tenim a Catalunya.

Pel que fa a planificació estratègica, el Pla DAC 2019-2023 pretén millorar la coordinació i garantir la coherència de les diferents accions desenvolupades interdepartamentalment, així com d'aquelles promogudes des dels ens locals, les xarxes de professionals i les entitats especialitzades en la prevenció i l'atenció de les DAC.

L'elaboració d'aquest pla ha tingut en compte l'avaluació de l'anterior Pla d'actuació en prevenció sobre drogues 2012-2016: consum de drogues i problemes associats, els reptes identificats i el grau d'assoliment dels seus objectius:

- 89% d'assoliment en la coordinació interinstitucional i intersectorial (objectiu 1)
- 87,5% d'assoliment en la formació de qualitat (objectiu 2)
- 85% d'assoliment dels instruments de suport per promoure la implementació i l'avaluació d'actuacions i programes (objectiu 3)
- 90% en l'assoliment del desplegament de la cartera de serveis (objectiu 4)
- 70% d'assoliment en la identificació de la qualitat (objectiu 5)
- 70% d'assoliment en la millora del coneixement (objectiu 6)

També s'ha fet una revisió de les polítiques internacionals, europees, regionals i locals sobre drogues i addiccions comportamentals per tal de definir el marc conceptual i de desenvolupament del nou pla.

Partint del model ecosocial, volem posar en el centre la necessitat de fer front als nombrosos determinants econòmics, socials i culturals, més enllà dels factors genètics i individuals, que configuren les formes de consumir i d'emmalaltir relacionades amb les DAC i que són l'origen de gran part de les desigualtats en salut que tenim a Catalunya.

Procés d'elaboració del Pla

4

A partir d'un procés participatiu que va incloure la realització de dos grups focals i 10 entrevistes en profunditat amb actors clau es va fer una primera definició, de manera conjunta amb l'Agència de Salut Pública de Catalunya i el PDSMiA, de les línies estratègiques, les àrees rellevants, els objectius generals i els grans blocs d'accions del nou pla.

Al llarg d'aquest procés es van identificar, entre d'altres, els següents reptes a tenir en compte de cara al nou Pla:

- L'impacte que tenen els valors de la societat de consum que ens envolta en el risc de desenvolupar problemes de drogues
- Les noves formes d'accés a l'alcohol, drogues i NPS, jocs i apostes mitjançant els mercats en línea.
- Les estratègies novedoses i atractives de promoció de la indústria i el sector productiu
- Els efectes en el consum dels menors i joves derivats de l'alta disponibilitat i fàcil accés a les substàncies i la seva baixa percepció dels riscos
- L'auge del cànnabis i la necessitat de "regulació" dels clubs socials

- Els nous riscos que comporten l'ús de les noves substàncies psicoactives.
- Els nous patrons de consum i pràctiques de risc en col•lectius específics (Chemsex)
- El consum d'alt risc de certs medicaments (analgèsics i ansiolítics)
- L'altra incidència de conductes sexistes en els espais d'oci i de consum de substàncies
- L'envelliment prematur dels usuaris amb una llarga trajectòria de consum de drogues
- L'important impacte negatiu de l'estigma i la discriminació en la demanda d'ajuda per part de les persones afectades, en especial de les dones
- La importància de prevenir els danys a tercers, en especial cap als infants, derivats del consum d'altri.
- La necessitat de desenvolupar noves formes de governança a tots els nivells amb perspectiva interseccional.

Finalment, després de dues Jornades tècniques i més de 50 reunions tècniques de treball amb entitats i institucions es va arribar al consens en les Accions, Activitats i Productes dins de cada línea estratègica.

Missió, visió, principis i valors del Pla DAC 2019-2023

5

Missió

Promoure l'apoderament de les persones, famílies i comunitats en relació amb les drogues i els comportaments susceptibles de generar addicció i fer front als determinants socials que influeixen en el desenvolupament dels trastorns per consum de substàncies i les addiccions comportamentals. Això es farà mitjançant el desenvolupament de polítiques i programes de promoció de la salut, preventius, de reducció de danys i assistencials des d'una perspectiva de salut pública, interseccional, centrada en la persona, que abasti tot el cicle vital i compromesa amb els seus drets.

.

Visió

El Pla ha d'augmentar la comprensió i el control dels determinants socials així com el coneixement sobre les polítiques i accions més adients i efectives per afrontar el fenomen, per aconseguir un impacte positiu en la salut i el benestar de la població, vetllant per la qualitat de les seves actuacions a nivell preventiu, assistencial i de reducció de danys, amb un plantejament global i potenciant el treball en xarxa i l'atenció integrada.

El Pla ha de contribuir a que la ciutadania es pugui qüestionar i gestionar de forma saludable la seva relació amb les drogues i altres comportaments susceptibles de generar addiccions, així com afrontar millor els problemes de salut i socials que se'n derivin. A més, ha de contribuir a capacitar els professionals i agents comunitaris per a la innovació en aquest àmbit amb un enfocament comunitari.

Ha de reforçar l'estructura organitzativa i millorar l'actuació dels diferent agents impulsant sinèrgies amb les administracions, les entitats, les associacions i la ciutadania, per aconseguir millors resultats en termes de benestar i salut, promovent els principis de dignitat i equitat.

Principis rectors del Pla

6

Aquest Pla té en compte els principis rectors descrits a l'Estratègia Nacional de Prevenció sobre Drogues, el Pla d'acció en prevenció sobre Drogues (PAPD) 2012-2016, així com els principis proposats per les Nacions Unides per a l'abordatge del Problema Mundial de les Drogues, el Pla de Salut de Catalunya i del Pla Director de salut Mental i Addiccions.

Aquests principis s'incorporen de forma transversal en els diferents tipus de prevenció que s'han considerat en elaborar el Pla DAC 2019-2023:

1. Prevenció universal. S'enfoca en el desenvolupament d'habilitats i interacció i la vida social.
2. Prevenció selectiva. S'enfoca en les condicions socials i de vida en grups en situació de vulnerabilitat.
3. Prevenció indicada. Facilita tractar i treballar amb trets individuals de personalitat i la psicopatologia. Treball sobre persones en situació de vulnerabilitat amb detecció prèvia de risc i/o amb trastorns que incrementen el risc del consum.
4. Prevenció determinada. Es tracta d'actuacions preventives, adreçades a les persones i grups de persones que consumeixen drogues amb diagnòstic de trastorn per consum de substàncies i altres trastorns de salut relacionats. La finalitat dels programes i actuacions desenvolupades en aquest nivell és reduir la morbimortalitat associada als consums de drogues i prevenir situacions d'exclusió social de l'individu i del seu entorn.
5. Prevenció estructural. S'orienta cap a les normes socials; intervenció sobre la societat.

Principis rectors del Pla DAC 2019-23

Equilibrat
Complet i integrat
Basat en evidències
Basat en els drets humans
Orientat al desenvolupament
Sostenible

Envers la ciutadania

1. Universalitat
2. Equitat
3. Accessibilitat
4. Multiculturalitat
5. Sensibilitat als aspectes de gèneres i altres eixos de desigualtats socials
6. Principi d'oportunitat
7. Participació activa
8. Resiliència
9. Esperit crític
10. Proactivitat. Anticipació

Envers els diferents col·lectius professionals

1. Transversalitat
2. Interdisciplinarietat
3. Participació
4. Formació i capacitació
5. Pensament crític
6. Proactivitat
7. Innovació i creativitat
8. Compromís
9. Recerca i coneixement

Envers les persones que consumeixen drogues

1. Respecte.
2. No-discriminació
3. Apoderament
4. Co-creació
5. Suport entre iguals
6. No-estigmatització
7. Confidencialitat

Envers les institucions i organitzacions implicades

1. Intersectorialitat
2. Transversalitat i coresponsabilitat
3. Territorialitat
4. Coordinació i atenció integrada
5. Marc ètic i legal
6. Qualitat
7. Avaluació
8. Investigació
9. Innovació

Objectius i estructura del Pla

7

Objectius Generals del Pla DAC 2019-2023

Els objectius generals del Pla DAC 2019-2023 són:

1. Incrementar l'edat d'inici del consum de drogues i dels comportaments susceptibles de generar addicció.
2. Disminuir la prevalença del consum de drogues, tant les socialment integrades com les que no ho estan, així com del joc patològic i sobre usos d'internet.
3. Reduir la morbiditat, la discapacitat i la mortalitat derivades de l'ús de drogues, el joc, les apostes i internet.
4. Disminuir les situacions personals, familiars i socials no desitjades relacionades amb drogues i addiccions comportamentals (conflictivitat, violència, exclusió, etc.).
5. Reduir els riscos i els efectes adversos, per a les persones i la comunitat, relacionats amb el consum de drogues, el joc, les apostes i els usos d'internet d'altri.

Estructura del Pla DAC 2019-2023

El Pla s'estructura en 4 grans línies estratègiques i cadascuna conté entre 2 i 5 àrees temàtiques rellevants, que agrupen conceptualment i clarifiquen les prioritats de cada línia estratègica. Aquestes àrees rellevants contenen els 27 objectius específics i les seves accions, activitats concretes i productes que s'aborden en aquest Pla.

Línies estratègiques

Línia 1: Construcció de comunitats educadores i resilients enfront de les DAC

Afavorir i facilitar estratègies per crear una societat compromesa i participativa generadora d'un entorn promotor de salut, que pugui gestionar de manera informada i crítica els consums i les conductes susceptibles de generar addiccions, considerant els condicionants de gènere, la diversitat cultural i altres eixos de desigualtat.

Línia 2: Apoderament de la persona i compromís amb els seus drets

Situar la persona en el centre, sigui quina sigui la seva identitat de gènere o cultural, la classe socioeconòmica i el territori on viu, per tal que pugui actuar amb estratègies d'afrontament i autoprotecció davant dels diferents reptes i necessitats que es presentin en relació amb els consums d'alcohol, tabac i altres drogues i amb els altres comportaments potencialment addictius.

Línia 3: Millora en salut i benestar: de la prevenció universal a la reducció de danys

Garantir la implementació i el sosteniment en tot el territori de Catalunya d'intervencions preventives i assistencials basades en la millor evidència disponible, que hagin contribuït a reduir de manera significativa l'impacte negatiu en salut i social, tant individualment com poblacional, del consum d'alcohol, tabac i altres drogues i de les addiccions comportamentals (AC).

Línia 4: Innovació i gestió del coneixement en l'abordatge preventiu i assistencial de les DAC

Facilitar a tots els equips de professionals i grups d'interès implicats en l'abordatge preventiu i assistencial de les DAC espais de reflexió i aprenentatge sobre aquells continguts, estratègies i pràctiques que han demostrat un impacte significatiu en la reducció dels problemes associats a les DAC.

Àrees rellevants

Les **principals àrees rellevants**, dins de cada línia estratègica, són:

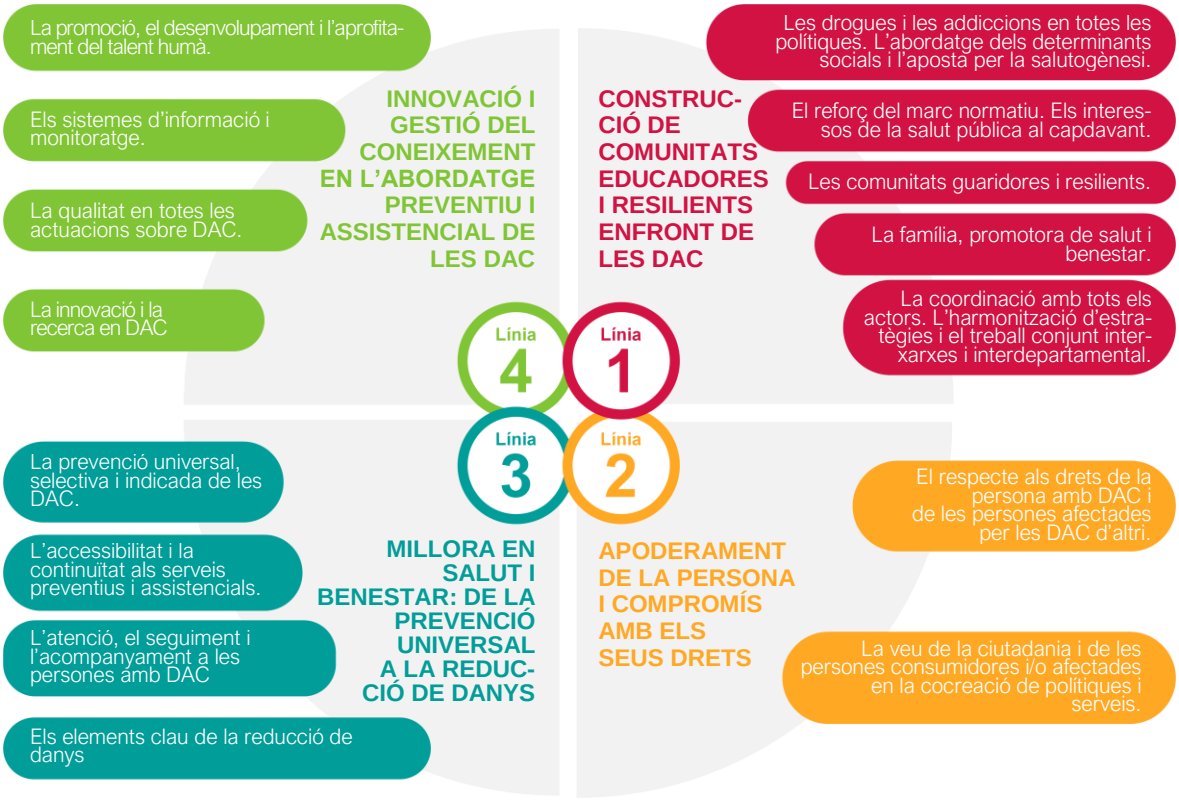

Línies estratègiques. Àrees rellevants i els seus objectius

8

Línia 1 CONSTRUCCIÓ DE COMUNITATS EDUCADORES I RESILIENTS ENFRONT DE LES DAC

El propòsit d'aquesta línia és afavorir i desplegar totes les accions que permetin assolir una societat compromesa, participativa i generadora d'entorns promotors de salut, que pugui gestionar de manera informada i crítica els consums i les conductes susceptibles de generar addiccions, tot incidint en tots els determinants socials i altres eixos de desigualtat. Les accions que se'n derivin es treballaran de manera coordinada i transversal amb el Pla de salut, el Pla integral d'atenció a les persones amb trastorn mental i addiccions i el PDSMiA, juntament amb l'ENAPISC, el PINSAP i altres departaments, administracions locals, serveis, organismes i agents comunitaris.[1]

Àrees rellevants i els seus objectius:

- **Les drogues i les addiccions en totes les polítiques. L'abordatge dels determinants socials i l'aposta per la salutogènesi:**
  - ✓ Reforçar les polítiques per fer front als determinants socials que incideixen en les DAC en el marc del PINSAP, en especial en relació als entorns urbans, l'accés a l'habitatge i la seguretat ciutadana
  - ✓ Incorporar l'enfocament salutogènic en les polítiques de promoció de la salut, de prevenció i atenció a les DAC mitjançant la promoció de l'accés als actius en salut comunitaris entre les persones que consumeixen
- **El reforç del marc normatiu. Els interessos de la salut pública al capdavant:**
  - ✓ Proveir d'un marc regulador coherent, integrat i efectiu i potenciar-ne el compliment (law enforcement) sobretot en relació a la disminució de l'accés a les substàncies, als jocs I les apostes per part dels grups en situació de vulnerabilitat, com els menors i joves
  - ✓ Promoure la prevenció de les DAC per part de les empreses en el marc de la responsabilitat social corporativa i vetllar perquè no interfereixin en la implementació de polítiques efectives

[1] Implica la promoció de la prevenció i l'atenció dels problemes relacionats amb les DAC, en especial quant a la interrelació i la transversalitat de les accions en totes les polítiques de salut, educació, benestar social i justícia, des d'una perspectiva comunitària, sobre la base d'una coordinació interdepartamental, interadministrativa i amb altres agents implicats, tant a nivell macro com meso i micro.

- **Les comunitats guaridores i resilients:**
  - ✓ Potenciar la cultura i tradició com a factor protector de les DAC i incloure la perspectiva transcultural en el desenvolupament de totes les polítiques
  - ✓ Incrementar les actuacions preventives comunitàries per part dels diferents agents en aquelles comunitats que es troben en situació de més vulnerabilitat en relació amb les DAC
  - ✓ Millorar la comunicació en relació amb les DAC fent més accessible la informació sobre recursos i serveis mitjançant Internet i les xarxes socials i promovent una mirada més constructiva des dels mitjans de comunicació.

- **La família, promotora de salut i benestar:**
  - ✓ Apoderar i capacitat les famílies com a agent clau en la prevenció facilitant l'accés a recursos específics de formació en temes com la criança i la parentalitat positiva i espais d'assessorament especialitzat i sobretot identificant-ne les famílies en risc.

- **La coordinació amb tots els actors. L'harmonització d'estratègies i el treball conjunt interxarxes i interdepartamental**
  - ✓ Promoure la coherència en les diferents accions de prevenció i atenció de les DAC mitjançant la millora de la coordinació interdepartamental i interxarxes.

APODERAMENT DE LA PERSONA I COMPROMÍS AMB ELS SEUS DRETS

Aquesta línia estratègica té com a objectiu prioritari situar la persona al centre, sigui quina sigui la seva identitat de gènere o cultural, la seva classe socioeconòmica i el territori on viu, per tal que pugui actuar amb estratègies d'afrontament i autoprotecció davant dels diferents reptes i necessitats que es presentin en relació amb el consum d'alcohol, tabac i altres drogues i els altres comportaments potencialment additius. Per aconseguir-ho serà imprescindible facilitar l'accés al coneixement i a la informació de qualitat, reconèixer l'expertesa adquirida per la persona en el seu procés vital i combatre l'estigma associat al consum de drogues i a les persones que consumeixen respectant-ne sempre els seus drets.

Àrees rellevants i els seus objectius:

- El respecte als drets de la persona amb DAC i de les persones afectades per les DAC d'altri:
  - ✓ Fomentar el respecte als drets de les persones amb DAC en tots els àmbits i especialment en el marc de la Carta de drets i deures de la ciutadania en relació a la salut i l'atenció sanitària
  - ✓ Trencar l'estigma en vers les persones que consumeixen, prevenir l'exclusió social i respectar la diversitat d'identitats al voltant de la construcció dels usos de DAC mitjançant la promoció d'accions de sensibilització a nivell comunitari i de formació de professionals.
  - ✓ Reduir l'impacte negatiu de les DAC en terceres persones a partir de l'impuls d'accions d'identificació, d'avaluació de necessitats i programes preventius específics especialment en l'àmbit de la seguretat viària i la protecció dels infants.
- La veu de la ciutadania i de les persones que consumeixen i/o afectades en la cocreació de polítiques i serveis:
  - ✓ Incrementar el rol de la ciutadania, especialment dels grups en situació de vulnerabilitat i de les persones afectades per DAC, en la cocreació de les intervencions incloent-los en la presa de decisions i en l'avaluació continuada de les intervencions.

Línia 3 MILLORA EN SALUT I BENESTAR: DE LA PREVENCIÓ UNIVERSAL A LA REDUCCIÓ DE DANYS

Aquesta línia estratègica té com a objectiu promoure la implementació i el sosteniment en tot el territori de Catalunya d'intervencions preventives i assistencials basades en la millor evidència disponible que contribueixin a reduir de manera significativa l'impacte negatiu en salut i social, tant des del punt vista individual com comunitari, del consum d'alcohol, tabac i altres drogues i de les addiccions comportamentals.

Aquest enfocament considera des de la prevenció universal fins a la reducció de danys i, per tant, implica tenir en compte tots els escenaris on viuen i es relacionen les persones. Uns escenaris que es converteixen en àmbits d'intervenció des d'on es poden implementar les accions que s'han de dur a terme: des dels àmbits educatiu, familiar i del lleure fins als espais d'oci, els serveis de salut, els serveis socials i els serveis de justícia.

Àrees rellevants i els seus objectius:

- La prevenció universal, selectiva i indicada de les DAC:
  - ✓ Reforçar l'educació com a element de promoció d'un sentit crític i de prevenció de les DAC entre Infants i joves a partir del desplegament de programes preventius en totes les etapes de l'educació reglada, de bones practiques en les universitats i la inclusió de competències en prevenció dins del currículum escolar.
  - ✓ Enfortir en l'àmbit del lleure i l'oci nocturn les estratègies de prevenció en els consums de drogues, els jocs amb apostes i els usos de pantalles promovent, entre d'altres, l'accés a activitats de lleure saludable, estenent les accions preventives per part de grups d'iguals en els llocs de consum i potenciant el programa Nits de Qualitat.
  - ✓ Promoure la prevenció de les DAC en l'àmbit laboral: prevenint, cuidant les persones treballadores i enfortint les empreses mitjançant la implementació a tot el territori del programa "A la feina, Alcohol i Drogues 0,0" i similars
  - ✓ Potenciar a l'àmbit de serveis de salut mesures per a la prevenció de les DAC començant per la Prescripció dels actius comunitaris en salut passant per la identificació precoç i la intervenció breu de les persones que fan consum de risc tant en l'atenció primària, com en els hospitals, com en els serveis d'atenció a la salut sexual i reproductiva.
  - ✓ Potenciar mesures per a la prevenció de les DAC en l'àmbit dels serveis socials i de justícia en especial entre els infants i joves en situació de vulnerabilitat (tutelats per la DGAIA, en justícia juvenil), les dones en situació de violència masclista, les persones amb discapacitat i en mesures d'execució penal.
- L'accessibilitat i la continuïtat als serveis preventius i assistencials:
  - ✓ Disminuir les barreres d'accés als serveis preventius i d'atenció establint rutes d'accés, millorant la coordinació i la comunicació entre serveis i entre xarxes monitoritzant les incidències que es produeixin en especial en quant a l'accés par part dels col·lectius en situació de vulnerabilitat com els menors i les dones.
  - ✓ Reforçar i facilitar la continuïtat assistencial amb l'elaboració de mapes de recursos en tot el territori I l'establiment de mecanismes de suport a la gestió I derivació de casos.

- **L'atenció, el seguiment i l'acompanyament a les persones amb DAC**

  ✓ Millorar l'estat de salut i social de les persones que usen drogues, amb TCS i/o una addicció comportamental mitjançant la provisió de tractaments efectius, integrals i integrats d'atenció a la comorbiditat orgànica, mental i social per a totes les persones, en especial per als joves, per els que es troben en centres penitenciaris i per a la gent gran i en situació d'alta complexitat.

- **Els elements clau de la reducció de danys**

  ✓ Disminuir els danys associats al consum de drogues a partir de l'actualització dels diferents programes (en especial el programa PIX, el de prevenció de la sobredosi, el de prevenció i control de la hepatitis C, el de reducció de danys de l'alcohol, i el de prevenció de riscos en entorns LGTBIQ) i l'impuls de la seva implementació a tot el territori. També amb la promoció d'accions de prevenció en espais i escenaris de consum com ara, entre d'altres, els espais d'oci, els clubs socials i associacions de cànnabis i els pisos de consum.

Línia 4 INNOVACIÓ I GESTIÓ DEL CONEIXEMENT EN L'ABORDATGE PREVENTIU I ASSSITENCIAL DE LES DAC

Aquesta línia estratègica té com a objectiu prioritari facilitar a tots als equips de professionals i grups d'interès implicats en l'abordatge preventiu i assistencial de les DAC espais de reflexió i aprenentatge sobre aquells continguts, estratègies i pràctiques que han demostrat un impacte significatiu en la reducció dels problemes associats a les DAC. Aquesta línia recull també les actuacions necessàries per millorar les estructures de gestió del coneixement, el seu funcionament i la qualitat de totes les intervencions.

Àrees rellevants i els seus objectius:

- La promoció, el desenvolupament i l'aprofitament del talent humà
  - ✓ Contribuir a la formació i al desenvolupament dels professionals, les organitzacions i altres col·lectius implicats en l'àmbit de les DAC a partir de l'elaboració de plans formatius específics anuals i la promoció de formacions compartides i conjuntes per a incidir en la millora de la coordinació, facilitar més informació i promoure la inclusió de continguts DAC en els estudis de grau i postgrau.
  - ✓ Modificar els factors ambientals o estructurals per millorar l'activitat dels equips i el benestar dels professionals en especial a partir d'una bona planificació a nivell territorial, l'elaboració de mapes de recursos i la integració de serveis.
- Els sistemes d'informació i monitoratge
  - ✓ Disposar d'informació completa, sistemàtica i continuada al voltant de les DAC mitjançant la creació de l'Observatori Català de Drogues i Addiccions que haurà, entre d'altres, de treballar per a la identificació i integració de totes les fonts d'informació disponibles i l'elaboració de millors models de monitorització dels consums i del seu impacte.
- La qualitat en totes les actuacions sobre DAC
  - ✓ Millorar la qualitat de totes les actuacions preventives i assistencials a partir de definir uns estàndards de qualitat en prevenció, el reconeixement de les bones pràctiques i la revisió dels indicadors de qualitat per als recursos de la XAD.
- La innovació i la recerca en DAC
  - ✓ Fomentar la innovació i la recerca en l'àmbit de la prevenció i l'atenció a les DAC mitjançant l'elaboració d'un pla de millora i l'establiment de mecanismes de suport mitjançant les TIC i la promoció de la participació en la recerca de les diferents entitats.

Productes 10

Com a resultat de les accions i activitats que es duran a terme en les diferents línies estratègiques es preveu desenvolupar nombrosos productes i subproductes nous i actualitzar i millorar alguns ja existents. Les grans novetats que aquest Pla aporta giren al voltant dels següents temes:

- Aprovació d'una nova llei
- Creació de l'observatori Català en DAC
- Reforç de la prevenció dels danys a tercers i atenció a les persones afectades
- Èmfasi de la prevenció estructural i Law enforcement
- Priorització de les necessitats de col•lectius especialment vulnerables
- Impuls dels plans de gènere, de transculturalitat i de garantia i de promoció dels drets
- Enfortiment de les actuacions preventives Avaluació de l'impacte de les polítiques i programes
- Monitorització, enfortiment i millora de les polítiques relacionades amb l'alcohol
- Elaboració d'uns estàndards de qualitat en prevenció
- Promoció de l'enfocament salutogènic
- Cap a un model més sostenible i eficient

Dels més de 500 productes, us destaquem a continuació només els que s'han considerat més rellevants o principals..

Línia	Productes
L1	1- Llei sobre drogues i addiccions comportamentals. 2- Nova Guia ASA que oferirà un model d'intervenció comú pels municipis que vulguin desenvolupar un programa ASA. 3- Canal Drogues i AC com a web referent multilingüe. 4- Estratègia de sensibilització a la població general per a la prevenció de les AC a les xarxes socials, les plataformes en línia i altres mitjans audiovisuals.
L2	5- Guia de recomanacions per al tractament de les drogues, el joc i les apostes als mitjans de comunicació social actualitzada des de la perspectiva de gènere, amb un èmfasi especial en el tractament de la publicitat (CAC). 6- Estratègia per a la inclusió de la perspectiva de gènere i la competència cultural en prevenció, atenció i reducció de danys en DAC. 7- Estratègia de lluita contra l'estigmatització de les persones amb DAC adreçada a professionals de tots els àmbits i contra l'autoestigma en persones amb problemes relacionats amb les DAC.
L3	8- Pla operatiu de desplegament del programa «Salut i escola» actualitzat amb els continguts d'educació mediàtica en el marc de l'acord entre els departaments d'Educació i Salut. 9- Programa de promoció de la salut i prevenció del consum de drogues als centres educatius de primària. 10- Protocol de prevenció, detecció i intervenció sobre drogues als centres d'ESO. 11- Model d'intervenció de prevenció sobre drogues i altres addiccions a les Universitats. 12- Guia educativa i preventiva sobre entorns digitals adreçada a professionals que treballen amb població adolescent. 13- Programa FITjove implementat en col·laboració amb el Consell Català de l'Esport.

Línia	Productes
	14- Programa Q de Festa! Nits de Qualitat.
	15- Programa preventiu i de reducció de riscos als clubs i les associacions de consum de cànnabis.
	16- Pla d'implementació del programa «A la feina, alcohol i drogues 0,0» a Catalunya, en el marc de la iniciativa Empreses Promotores de Salut, segons els professionals, els tipus, els sectors i la dimensió de les empreses.
	17- Programa de prescripció social i salut de persones amb problemàtiques relacionades amb les DAC.
	18- Pla d'implementació integrat del programa «Beveu menys» i del programa «Drogues i atenció primària» (ASSIST).
	19- Protocol per a l'abordatge del consum de risc i perjudicial d'alcohol en menors, joves i famílies des de l'APS.
	20- Protocols per al cribratge, la derivació i el seguiment de les AC adreçats a professionals dels serveis preventius i d'atenció dels CAP, els CAS, els CSMIJ i els CSMA, i monitoratge territorial dels casos.
	21- Pla d'implementació del programa «Alcohol i hospitals» per a la prevenció del consum de risc d'alcohol en persones ingressades.
	22- Programa «Embaràs sense alcohol ni drogues» desplegat en el marc del Protocol de seguiment de l'embaràs a Catalunya i els circuits de salut mental perinatal a tot el territori.
	23- Protocol de detecció precoc dels TEAF a pediatria en el marc del Protocol d'activitats preventives i de promoció de la salut (PAPPS) a l'edat pediàtrica.
	24- Guies sobre TEAF adreçades a l'àmbit educatiu, el de salut i les famílies.
	25- Guia de recomanacions per a l'acompanyament a la criança i disminució de l'impacte de les drogues en els fills i filles de persones que en consumeixen.
	26- Programa "A Primera Línia" de prevenció, detecció precoç i intervenció del consum de drogues en els serveis que atenen joves menors en situació de vulnerabilitat, incloent els menors migrats sols: centres tutelats per la DGAIA i centres educatius de Justícia Juvenil.
	27- Programa d'accés a l'assistència sanitària a les persones que consumeixen drogues i estan en situació administrativa irregular (TSI).
	28- Recepta electrònica de metadona en els CAS.
	29- Programes de prevenció i atenció en entorns LGBTQI (Chemsex).
	30- Model d'atenció a les addiccions en l'àmbit de l'execució penal i definició de la cartera de serveis.
	31- Programa per a l'abordatge i l'atenció de les persones amb envelliment prematur i gent gran amb consum d'alcohol i altres drogues.
	32- Guia de bones pràctiques en la preparació, la dispensació i el seguiment dels tractaments amb substitutius d'opiacis.
	33- Pla de prevenció i control de l'hepatitis C implementat a la xarxa assistencial i de reducció de danys.
	34- Estudi pilot sobre l'anàlisi de substàncies a les sales de consum supervisat.
L4	35- Pla de formació per a professionals que treballen en DAC.
	36- CMBD i ECAP als CAS.
	37- Observatori Català sobre Drogues i Addiccions Comportamentals.
	38- Sistema d'alerta en drogues de Catalunya: Alertes.
	39- Guia d'estàndars de qualitat en prevenció.
	40- Conjunt d'indicadors relacionats amb el consum, la morbimortalitat i els costos econòmics associats a l'alcohol.
	41- Protocol d'actuació i eines segures per a l'atenció a les DAC mitjançant TIC.

Indicadors 11

Està previst dur a terme una avaluació continuada del procés d'implementació de les accions d'aquest pla, el nivell d'assoliment de cadascuna d'aquestes i, fins on sigui possible, el seu resultat i el seu impacte en l'àmbit de salut i social. L'avaluació serà en si mateixa una eina per al monitoratge, però també per a la dinamització del mateix Pla i per poder establir mesures correctores de les possibles desviacions que es puguin produir o per donar resposta a les necessitats emergents que es puguin identificar.

INDICADORS DE PROCÉS

En l'avaluació de procés, el que pretenem és obtenir informació del desenvolupament de les accions dutes a terme i la valoració que en fa la població diana i els agents implicats en el desplegament. Així, es prestarà una atenció especial a recollir indicadors de:

- ✓ Cobertura (nombre i/o percentatge de persones que han rebut la intervenció i nombre i/o percentatge de recursos i professionals mobilitzats).
- ✓ Qualitat (acompliment de les accions, productes desenvolupats, desviació del Pla inicial, adaptació a les necessitats de la població, satisfacció de la població i els agents implicats, etc.).

INDICADORS DE RESULTAT

Per a l'avaluació de l'assoliment dels objectius específics del Pla, s'han identificat un seguit d'indicadors de resultat que recullen, entre d'altres, els efectes en la població destinatària i intermediària i en l'entorn. Es prestarà una atenció especial a mesurar els canvis en els determinants personals (creences, actituds i comportaments) com en els determinants de l'entorn (recursos disponibles, noves normatives, etc.). També es tindrà en compte l'efecte diferencial de les accions en funció dels diferents col•lectius o subgrups de la població diana (segons els eixos de desigualtat, per exemple).

INDICADORS D'IMPACTE

Quant als indicadors d'impacte, a partir dels objectius generals del Pla s'han identificat, considerant l'horitzó temporal del mateix Pla, les fonts disponibles i els canvis que s'espera que el conjunt del Pla pugui provocar, tenint en compte el context.

Els resultats clau esperats d'impacte del Pla per al 2023 són els següents:
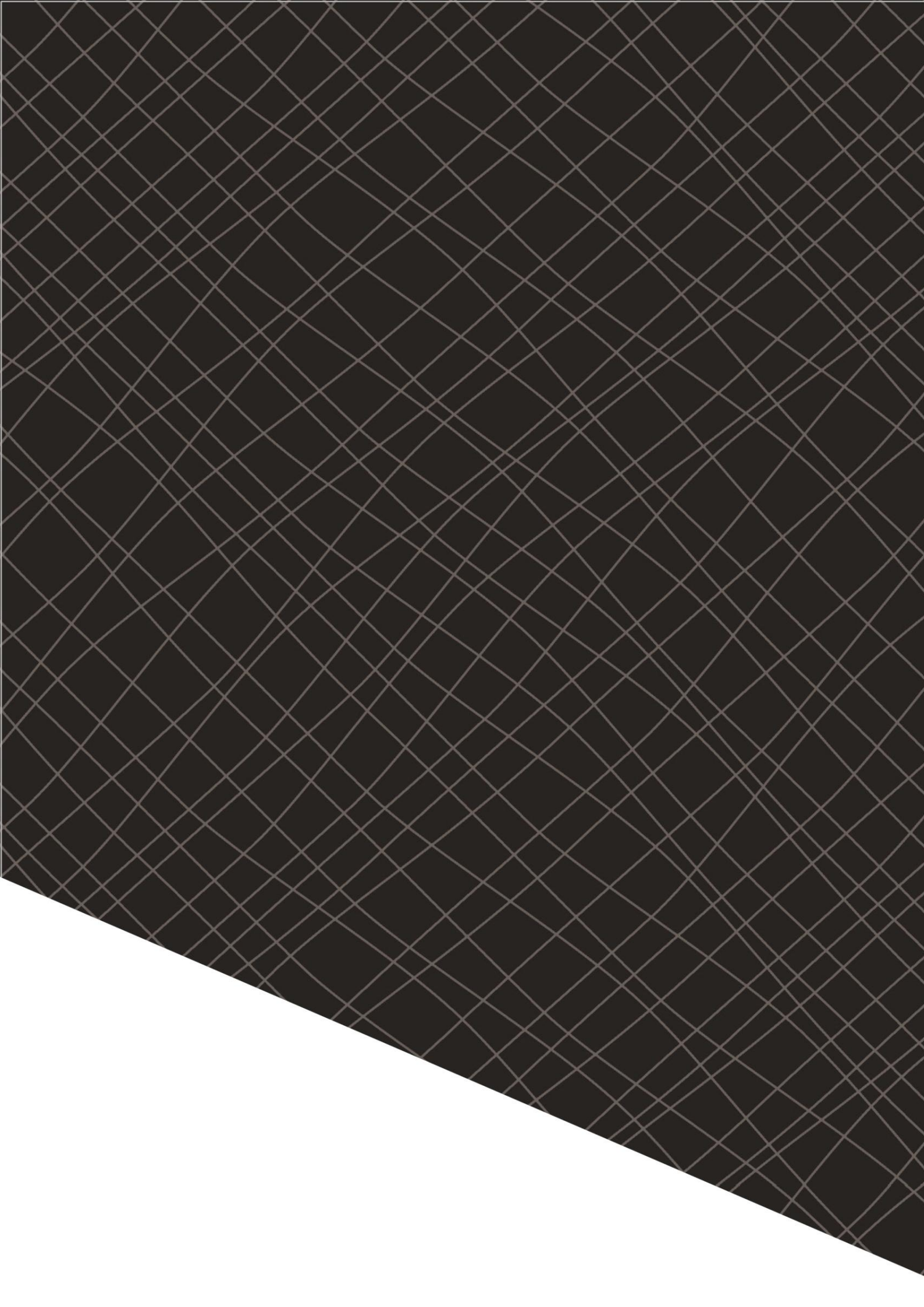
1. Disminuir en un 10% el consum episòdic intensiu d'alcohol darrers 30 dies en població de 14-18 anys (Font: ESTUDES).
2. Disminuir en un 5% el consum de risc d'alcohol (prevalença de consumidors excessius d'alcohol (> 280 g en homes i > 168 g en dones)) en població de 15 anys i més (Font: ESCA).
3. Disminuir en un 7% el consum de tabac diari i ocasional en persones de 15 anys i més (Font: ESCA).
4. Disminuir en un 10% el consum problemàtic de cànnabis (CAST+) en joves de 14-18 anys (Font: ESTUDES).
5. Disminuir en un 1% el consum de cocaïna els darrers 30 dies en persones de 15-29 anys (Font: EDADES).
6. Disminuir en un 6% la disponibilitat percebuda de begudes alcohòliques (Font: ESTUDES).
7. Retardar en un 2,1% l'edat d'inici del cànnabis (Font: ESTUDES).
8. Disminuir en un 17,7% la taxa de mortalitat en accidents amb presència d'alcohol i/o drogues il·legals i/o psicofàrmacs (Font: TRÀNSIT).
9. Disminuir en un 8,5% la taxa de prevalença del Ac VIH (Font: CEEISCAT).
10. Disminuir en un 8,8% la taxa de prevalença del Ac VHC (Font: CEEISCAT).
11. Reduir a 0 l'increment de prevalença de joc en línia en l'últim any en joves de 14-18 anys. (Font ESTUDES).